

ШЫН

СЭКП-нин Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин органы

1925 чылда
үлдөзүлгөсү

1962 ч.
И Ю ЛЬ
6

ПЯТИНА
№ 158 (5255).

Өртөө 2 көп.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында эртем болгаш техника талазы-биле Ленинчи шаңналдар комитетинде

Эртем болгаш техника талазы-биле Ленинчи шаңналдар комитетинде 1962 чылда Ленинчи шаңналдар тыпсыры-биле киирген ажылдары хүлэп алырын үргүзүп турар.

Ажылдары хүлэп алыры 1962 чылдың ноябрьның 15-ке чедер үргүзүлүр.

Үстүндө айтылган чүтү-биле холбаштыр Ленинчи шаңналдар талазы-биле комитет болза эртем болгаш техника талазы-биле эң-не шыгаралгай ажылдары болгаш оларның авторлар коллективтерин депши-дип үндүрерин база калбаа-биле чүтүзүлүп көрүп үгөү де органи-

застан эгелээринче болгаш бүтү материалдары комитетке деп-дорал чорударынче совет хай-нигитин кыйтыр тур.

Айтылган хуусааның соонда комитетке кирген бүтү-ле ажылдары 1964 чылдың Ленинчи шаңналдар тыпсыры-биле киирген ажылдар-биле кады дараазында сессияга көөр апар.

Ленинчи шаңналдар тыпсыры-биле киирген ажылдарының материалдары, оларны тодарыды-биле холбашкан бүтү-ле айтырларын мындыг адреске чорудар: Москва хоорай, Неглиная кудумчузу, 29/14, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында эртем болгаш техника талазы-биле Ленинчи шаңналдар комитетинде.

Шүгүмчүлөдиг саналдарны боттандырбышаан

Барык чыл бурунгаар, кажан СЭКП-ниң төөгүлүг ХХП съездинде белеткедиг хайышкыныг хунеринде, амгы Программаның болгаш Уставын төлөвилелдерин партианың район, хоорай болгаш республика конференцияларына чугаалажып турар үедө оларның делегаттары, ук төлөвилелдерин чүтүзүп көрүшкөн, республиканың улус ажил-агыйының хөгжүдүзүшүн удурутугаазында, парторганизацияларын организас-массалыг, политикалдыг ажилының практикасында бар четпестерге хамаарыштыр элөөн хей чөптүг шүгүмчүлөдиг кылып, чугула саналдарын кирип, амгы бедик негелдерге дүшүрүп чаз бээ-биле ажылдарын СЭКП-ниң райкомнарында, хооркомунда болгаш обкомунда негезин турган.

Партияның райкомнары, хооркому болгаш обкому СЭКП-ниң ХХП съездинин төөгүлүг шиптирлерин удурутугаа болдурбушаан, а ол ышкаш партия-жы мөөнүн чөптүг шүгүмчүлөдиг хунерин көргөш, партияның чамдык райкомнары, райхуускомнар, көдө ажил-агыйының республика организациалары, колхозтар-совхозтары чаз эргелдерин көдө ажил-агый бугурулузунда удурутугаа мунукузулган элөөн экижиктенини, ажилчы чонун күжүн шын мобилизациялап, болдурар аргаларын болгаш курамыларын дээр ажилга эргелзенини ачында бистин республика чартык чылда күрүнеге эң сазарынын планын 115,5 хуу, сүт сазарынын—107,1 хуу, дүктүң—114,7 хуу күүсөдиг шыдаан. Көдө ажил-агыйы СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Барыма-Хемчик райкомнары (секретарылар эштер Д. Ондар, С. Чапар, О. Алым-оол) дээр удурутуп турар апарганар.

Республиканың партия организациалары партия хурадаларына болгаш конференцияларына болгаш шүгүмчүлөдиг болгаш СЭКП-ниң Уставының чаз негелдерин барымдаа-лаш, кадрлар-биле ажилды, олар-ның шилип алышкыныг, кижизилдигин болгаш ажилга хуулаал-дын мунукузулган дээр шиптир-леп турар. Республикка партияның согулалыг органдарының удурутуп согулалыг 45 хуузу организациалар талаттыг, яничатины анык кадрлар-биле чазартып болгаш олар хуу-бурун хей талазыг, нарын айтырларын колдууда шын шиптирлеп, партиянык көргөсөөн иделгил баттыктап турарлар. Ажилды шын организас-п билириниң, тыгызгыныг, негелдигиниң талазы-биле ылангыч СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райкомунун бирги секретары эш Д. Ондар кыска хуусааның иштинде практиктиг ажилга бодуң ажи мөзүлүн көргүзүп турар болгаш ол ышкаш өзү олар удурутуктар ам бисте эвээш эвес.

Эрткен үениң дүгүзүндө республиканың партия организациалары партия, совет, ажил-агый удурутуктарының, идеология ажилдарының билин болгаш ажил-ишчи мергежилин өстүреринче база элөөн кичээлдерин салып, оларны-биле кыска хуусааныг семинарларын, дүжүлгө солгунушунуну чөвүлө тураларын, мурнакты ажил-агый-

ларже экскурсияларын организас-п эрттирген болгаш ындыг хемчеглер бистин кадрларының шынар составын экижидеринче дузалап турар. Ыччалда-даа кадрлар-биле ажилда четпестер ам-даа эвээш эвес. Кадрларын белеткээр, оларны өстүрер талазы-биле ажилга ылангыч СЭКП-ниң Бий-Хем, Талды, Каз-Хем райкомнары ам-даа шоолуг экижилге чедип албаныр. Кадрларын шилип алышкыныг, оларны кижизилдигин СЭКП-ниң Бий-Хем райкому бодамча чок чорудуп келген-биле анаа чамдык удурутуп кадрларын а моралдыг үгүдиглер кылып чоруу элөөн хей көзүлгөн.

Масса ортузунга идеология ажилын организас-п ажилында четпестерин дугайы база элөөн шыгыг демдегеттинген турган. Политикады өрөдиге, культурамассалыг ажилда, лекция пропагандада, көскү агитацияда элөөн экижилге бар-лаа болза, чамдык черлерде өзү барымдаалашкын, амгы-радан болгаш коммунист тургузушкунун практикасында хоорук байдал ам-даа бар. Партиянык идеология ажилы массага кижизилдик сазарын чедирген, организациалар рольду ойнал, ажил-агый чедишкенин-биле бодыктагынган турар ужурул.

Будурутуктар, колхозтарда болгаш совхозтарда парторганизацияларга тодаргай удурутугаа хандыр-байн келген дээр коммунисттер СЭКП-ниң райкомнары, хооркомнары чөптү-биле шүгүмчүлөдиг бугурулузун удурутуктарының ажил-чорудулгазына контролду күштелирип, дузалажып ужурутуп партия коммиссарларының ажилын четпезин база шын айткан турган. Партиянык райкомнары, Кызыл хоорому ол шүгүмчүлөдиг саналдар боттандырарычче улаган чамдык организациалар хемчеглерин ала-ла бистин партиянык үгүдигин—эң организациаларга, партия бодутирине удурутугаа ам-лаа көшкө, а партия коммиссарлары чамдык кезин оларга тыгызан эргелери бурун ажиллап шыдавай турар. Партия эң организациаларына удурутугаа доктаамал болгаш тоза болган турум, оларны дайынчы аргалыг өөр, ажил-чорудулгазы улам-ла согурунганч болур, дүжүлгө байланыш, а партия коммиссарлары доктаамал ажилда турда, бугуруте черлерин экономикады күжүзү улагар, оругалыг өөр, продукцияны шынары экижир, оларны сак-хөө байдалы быжыгар. Манаа хамаарыштыр Кызылдың №1 АТК-ында, бугу-турбанагыг электро-станцияда парторганизацияларын партия коммиссарлары дээр дүжүлгө эвээр болза чогур.

Коммунист күш-ажыл дээр чарыкка удурутугаа кошканыг дугайында чөптүг саналдарын өөрчүн көргөш, СЭКП Кызыл хооркомуну, райкомнары болгаш эге организациаларының база профсоюз-лдеринин талазында элөөн чүтүл-ла хемчеглерин ач чорутсажык, чамдык черлерде байдал шоолуг-ла экижилгөн. Коммунист күш-ажыл дээр чарыкты бер болганга улам калбартыр, моон сонгаар хей-төй коллективтер, цехтер, бригадалар, тус-тус кижилер ол чагай агы чедип алган турарына дузалажып парторганизацияларын, профсоюз-лдеринин болгаш комсомолдун амгы сонгарлаттыныс соругазы. Бо талазы-биле Кызылдың партия, комсомол, профсоюз организациаларының ажилынын дүжүлгө ажиллап болур.

Улетүрүп, көдө ажил-агыйнын мурнакчыларын колды партианың дүрүленин өстүреринче, шынар составын экижидеринче, анык коммунисттер-биле ажилды сегдеринче

эвээш кичээлге салып келген дээр коммунисттер, партия хурадаларының болгаш конференцияларының делегаттары чөптүг шүгүмчүлөдиг кылган турган. Ыччалга партиянык хуураалыг кижилери оларнык политикады болгаш ажил-ишчи мөзүлүн шыгыг өөрчүн көрүшкөн, чамдык хуураал алыр чурумуг турбуше ол уставыг принцип партианың чамдык эге организациалары, райкомнары чамдык хажыкын турар чүтүл ам-даа бар. Республиканың парторганизация-ларда санаттыг турар партия кез-жигүне 535 кандидаттарын 124-тү кандидат стажын эрттирген. Анык коммунисттер-биле ажилды ылангыч Барыма-Хемчиктин парторгани-зациаларында көчүгү баай тургускан.

Ол болгаш өскө-даа районнарда партия кезжигүне кандидаттарга эки белеткенгил шыдаван, төлөп чок кижилер база хуураал алынгы-лаан турган. Бо үстүндө четпестер болза, партия райкомнарының, эге организациаларының талазында манаа хамаарыштыг шүгүмчүлөдиг саналдардан чогур түнөөлү мынчага кылбанын херечилеп турар. Мынчанга партиянык бүтү-ле эге организациалары, райкомнары болгаш Кызыл хоорому партияга хуураал алышкыныг байдалыг, кандидат стажын эрттиргенин дугайыг чоктуу үедө тодаргайлап көргөн, анык коммунисттер-биле ажилды моон сонгаар экижиктен турар ужурул.

СЭКП-ниң ХХП съездинин шиптирлеринде дүшүрүп партияга амгыраага хей-нигитин шүгүмчү-биле кижилгени калбарып дугайында коммунисттерин күзелин барымдаа-лаш, республиканың парторганизациалары база чамдык хемчеглерин ач чоруткан. Партия амгыраа-лында ол чаз чүтүл ылангыч Кызылдың парторганизациаларының ажил-чорудулгазында элөөн негелдигини тыппан. Моон сонгаар ол чаз эргелзенини бүтү хемчег-биле көжүдөр херек.

Чамдык министрстволарын болгаш республика эргелдеринин талазында ажил-агый мергежилди удурутуп, оперативтиг эвес, кулук организациаларын болгаш ажил-чорудулгазында элөөн негелдигини тыппан. Моон сонгаар ол чаз эргелзенини бүтү хемчег-биле көжүдөр херек.

Чамдык министрстволарын болгаш республика эргелдеринин талазында ажил-агый мергежилди удурутуп, оперативтиг эвес, кулук организациаларын болгаш ажил-чорудулгазында элөөн негелдигини тыппан. Моон сонгаар ол чаз эргелзенини бүтү хемчег-биле көжүдөр херек.

Мал ажилынын продукцияларын бугурун улам көүдөлдигинче, оларны күрүнеге сазарынын амгы темптерин кошкатыныг кичээл-гейин күштелирип, көдө ажил-агый культууларынын чайгы ажал-агый уелерин чорударына болгаш малга быжыг чөм-суурун хандырарында, дүжүт ажап алышкы-ныгга хынамчалыг белеткениринче шыгыг контролду тургузары, ажап алышкыныг кыска хуусаада чидир чокка организациаларын эрттир-е, улетүрүп болгаш көдө ажил-агыйнык бо чылдагы планын оналгаларын, социалист хүлээл-генин чедишкенин күүсидирин хандырары—республиканың парторганизациалары амгы үедө дайынчы соругалары бо-дур.

Сиген кургаары-биле бодуруп, сарааттары база эгелзөө. Бүрбү-оолдун бригадалы 12 тонна, Седен-Соттун бригадалы 8 тонна сигени сарааттаан.

Оон-биле чергелештир четпестер база бар, чүд аже, трактор болгаш эл машыны чоруп шыдаас черлерде терең сигени хол хадыр-лары-биле кезери организастай турары канчап-даа таарышпас.

Н. СОЯН.

Күш-ажылчы чедишкенин улам өстүрээл! «ЧЫРАА-БАЖЫ» СОВХОЗ БИРГИ ЧАРТЫК ЧЫЛДА

Коммунист партиянык төөгүлүг ХХП съездинин болгаш СЭКП ТК-ның март Пленумунун шиптир-лерин амгыраага боттандырар, чеди чылдың дөртүк чылдың оналгаларын хуусаа бетинде күүсөдү, чуртка элтиң, сүтүң, дүктүң, та-разын элекшкенин тургузар дээр демиселге «Чыраа-Бажы» совхозун ажил-ишчилери 1962 чылдың бирги чартында боттарының чогур са-лымшкыны кирип, баай эвес көргүзүлгенин чедип алган.

Совхоз бо чылдың чакы тарыл-гын эрткен чылга бодарга элөөн организастиг эрттирген. Нитини-биле 6.500 гектар тарга культуулары тарып турган, херек кырында 7.094 гектарын тараан. Оон иштинде аш-чөмүг көл культуулары—кымыл-тасты 3.739 гектар чедир тарып, оон планын 107 хуу күүсөт-кен. Ол ышкаш тарыга шилдерин тургузуу эде көргөн-биле холбаш-тыр 1.350 гектар кукуруза, 83 гектар чигир свёда, 183 гектар чочак-тарга тарыттыган.

Хуу ажилдарын чорудар талазы-биле агротехникады хемчеглер элөөн экижилгөн. Нитини-биле 6000 гектар черин хөрүтүп каток-биле дески-лаэн. Техниканы шын ажиллап,

Ажылды эки организастаанда

АРЫ-БАЖЫ. Өвүр районда «Коммунистче орук» колхоз мал ажилыныче удуз кичээлгени салып турар. Шээр малды бот-оруга-чарыталыг бригадалар кылдыр эде организастаан, оларын төвүндө чуртталганын, бугурулузун кулукта-арыларын дүжүлгө ажиллап калбарып турар.

Колхоз баштар чери мал ажилы мергежилди колхозчуларын шилип быжыглан. Нитини мал иштер, оон продукцияларын билир, күрүнеге улам-ла хей болгаш эки шынарыг эйт, сүт, дүд белет-кээр талазы-биле партия организациалары кижилер ортузунга тайылбыр ажилын улам калбарып турар.

Ажылдың бугуңуру, продукцияны эки шынары дээр чарыктын түнөөлүг «Коммунистче орук» колхозтун баштайгы чартык чылда көргүзүлгени эки болган. Чижээ, күрүнеге эйт сазарын 105,9 хуу, сүт планын 102,7 хуу күүсөткен. Ол ышкаш 220 центнер дүктүң ортуңа 224,4 центнери саткан, чыл планиндан арткан 120 центнер дүктү ажык күүсидирин кура-лырлары бар.

Колхоз баштар черинин дарга-зы Шаалынын редакцияга лична-канын бугура алгыра, малчынар-нын иштинде үлгелерин ажиллап турар мурнакчылар дыка хей. Оларны чамдыктарын чижекке көргүзүп болур.

Куулар Диртты-оол 375 хөмүн 405 хураганын, Ховалыг Хүрен-оол 85 инзенин бызаанын, Куулар Күд-оол 105 бенин кулунун шуп-тузун менди доруктурган. Хой бүрү-зүндө 2400—3200 грамм дүктү кыргыткан М. Амбыр-оол, Д. Дам-бы, М. Седен-оол ышкаш малчы-нар хей. Хүндө электри агрегат-биле Монгуш Диртты-оол 70 хойну, а Рая Эжишпек 76 хойну кыргы-тып турар. Куулар Очур-оолдун се-жирти өстүрүп турары 70 молдур-галарының хонукта немелде дензи-зи 800 грамм ажып турар.

Ээлчегде 24 ганы

«Улуг-Хая» совхозтун ийги сал-бырынын механизаторлары Кыргыс Хуураай болгаш Балбар Дава олар малга быжыг чөм-суурун тургузар дээр демиселге боттарының өөрү-ден мурнап киргенер.

Оларнык агрегаттары эртен эр-теп, кезжээ орайга чедир үзүктел чок ажиллап турар. Хуураай-даа, Дава-даа хуу бурун нормалын ажык күүсөдиг турар. Механизатор-ларының кайыкы-даа хүндө 18 га чедир кестир турган, 24 ганы кестирип, кезилдиги эгелзеден бээр катты-канш 200 ажыг га черин кестиргенер.

Черин андарып, илиртер, дескила-рыг комплекслиг агрегаттары ажиллаанын түнөөлүг чакы хуу ажилдарына планнаттыг чарыгалдарын совхоз 2.500 рубль-дин камналганын алган.

Малдын баш санын өстүрер, оон продукцияларын билир дээр сазыч-ларыны, хойжуларын, инек калар-чыларын кызымачкай куш-ажыл-чыг түнөөлүг совхозтун малы эрткен кыжын хуу кыштаан. Саар инектерин ситен, силос, концентрат болгаш өскө-даа чөмөр-биле чөмгөр келгенин ажилы-биле сүт саздаан элөөн көүдөзүн. Совхоз бирги чартык чылда нитини-биле 377 тонна сүтү саап алган. 355 тонна азы нити саткан сүтүң 94,4 хууун күрүнеге сатканы-биле совхоз сүт сазарынын чартык чыл планын 106,3 хуу күүсөткен.

Бирги чартык чылда совхоз кү-рүнеге 131 тонна эйт дүжаар план-ныг турган, херек кырында 377,6 тонна эйт дүжаап, ол планын 288,2 хуу күүсидирин хандырган.

Хой кыргылдазын баш бурунгаар белеткен, кыргылдазын эрткен чылга дензегерге элөөн организациг эрттирген бирги чартык чылда 41 тонна дүктү күрүнеге сазар планын совхоз 46,3 тонна азы 112,9 хуу кылдыр күүсөткен. Ындыг болза-даа бир хойга оонаштыр дүк кыргылда-зын чүгө 1,6 килограмм болганы дүк дээр демиселди четпес организас-таанымын херечилеп турар.

Совхозтун малчынары мал ажилы кезжүдүренин депшилгелгил чаз аргаларын шилгилеп ап, оларын бодунун ажил-агыйыга ажиллап дээр демиселди турар. Манаа хам-мыктын мурнуна бот-оруга-чары-галыг хойжу бригадалар хамаарып. Мурнакчы ажил-агыйларын дүжүлгө ажиллап хойжулар Сат Сагаба-дай, Донгак Седен оларын кола-нарынга үндөйлөш, баштай тургус-кан ийи бригадалыг кырынга бот-оруга-чарыгалыг ийи бригаданы өмөй организастаан.

Хойну бригада системазы-биле азырап, ажары тус-тус коданардан артык күштүг дээрин бригадаларын ажилынын баштайгы түнөөлүг-ден илден бопуп турар. Олар кыска хуусаада элөөн боттут хемчеглерин алган. Хой кыргылдазы ботт бригадаларга чидир чок болгаш эки шынарыг эрткен. Бригадаларын мал чайлагалар хойжуларын эде-келери тууг ажилы кылып турар болгаш боттарының күжү-биле мал чөмөри белеткээр ажилче эгелеп кирген. Оон соонда мал кыштага-лышкыныгыга белеткелче кирер.

Сүт-бараан фермаларында ажил-лап турар сазычларын, бызаа ажаакчыларын, инек кадарчыларын амгыраал-чурталганын эки-жидеринче чогур кичээлге салып

турар бис. Фермаларда бүтү чуртта-га бажынарын кышалаар, кладов-калар сорулга салган бис. Ол со-рулга чедишкенин күүсөткенин турар. Шык-Бажы, Хорум-Дар сүт-бараан фермаларында элөөн хей бажынарын кышалап, оларда кла-довкаларын кылгалаан. Сазычлар-ның куш-ажылын чигидир-биле Шык-Бажы сүт-бараан ферманын чайлаа Хам-Дитта электри сазлаа агрегатын тургускан. Фермаларда радиоприемниктер, антискалар бар.

Амгы үедө ыраак оларларда көжүп, мал оларалдып чоруп малчынарга солун, сеткүүл чедир ажилды улуз назымлыг коммунист агитатор-лар Дамчай, Сүмбү олар өй-шанда ак-сеткидиг күүсөдиг турар.

Совхоз бугурулузун калбартыр, совхозту мурнакчы ажил-агыйларын дензелин чедир дээр ак-сеткидиг ажиллап турар бедик көргүзүлүп мурнакчы ажил-ишчилерин саны көүдөн турар. Ылангыч сазычтардан Х. Куыскаал анаа быжыгалаан инектеринин бирзени-ден-не эрткен азы ай дүгүзүндө ортума-биле 900 кг, М. Шык-Саар 700 кг сүтү саап алган. Хойжулар-дан М. Салык, М. Бид, М. Темир-оол дээр төүрү 100 хойга оонаш-тыр 90—100 хуураганын менди доруктурган. Хойжу Донгак Деши-жеткин кадарган итеринин бирзэ-ли-ле 3 кг дүктү берген, ол коданан күрүнеге дүжааган 120 баш итер-тин баш бугурутуң ортумак дензиги 57 кг болган. Ол ышкаш хойжу эш Семис-оолдун күрүнеге дүжааган итеринин бирзенин-не ортумак дүжиг дензиги 50 килограммдан ку-дудуваан.

Ажил-ишчилерин эрткен чартык чылда социалист чарыкынын тү-нөөлүг үндүрүп чокта чаз эрттирген маевкага совхозтун дирекциясы болгаш профсоюзланың ажилчыны ком-теди 85 мурнакчыларын өртөктиг белеткери-биле шаңнаан.

Совхоз амгы үедө мал чайла-галышкыныг, тууг ажилын, ситен кезилдигин, тарылгаларын чайгы ажаллазын чорутушаан, дүжүт ажап алышкыныгыга белеткелче организациг чорудуп турар.

Ам ийги чартык чыл үгөн. Бир-ги чартык чылда чедип алган чедишкенин чижилгелер, ийги-ги чартык чылда улам эки көргүзүл-гелер ажиллап сорулга бистин сов-хозтун ажил-ишчилерин мурну-ла салдыган. Техниканы, черин бол-гаш бодурустун аргаларыны ажиллап турган, чеди чылдың дөрт-кү чылдың планын оналгаларын чедишкенин күүсөдиринче бүтү совет улус-биле бир дөмөй боду-вустун салымшкыныгы кийрер бис.

А. АРЖААЛАЙ,
«Чыраа-Бажы» совхозтун директору.

НААДЫМГА УТКУШТУР ЧАА КИЖИЛЕР

«Тес-Хем» совхозтун сүт-бараан фермасында чайгы сүт саздаанын хүн демдегелдин сонууруг бер-лис. Сазыч бүрүзү 20—22 ине-терин саап турар. Чүгө совхоза эвес, районда бидиңгир мурнакчы сазыч Дамбай Дамбай-Кара ине-терин биле 477 литр сүтү саткан. Азы бир инекке оонаштыр хүндө 6,6—6,8 литр сүтү саап турар. Оон ула-зында С. Берей-оол, Ч. Дижитмаа, Ш. Чоолу улаа-ларча чоруп, ине-айда хей сүт саздаан дээр ферма коллективинин чарыкына дээр көргүзүлүп болганар.

—С. Берей-оол биле Ч. Дижитмаа назы-хар талазы-биле хамык сазыч чарыкын эң анык, а ажил-ижи-биле мырнай дүжүлгө ажиллап сазыч-лар-биле деге туржуп турар чаз кижилер ийи бо — деп, ферма эргелзенин Георгий Карашпай мур-накчы сазычтар дугайында бистин айтырмыска харылаан.

Ч. Дижитмаа бодуну күзели-биле шилип алганы бо мергежиле фер-манын мурнакчы сазычларынын үлгелерин адепте, биче эвес бер-гелери ажил эртпн турган, салган сорун чедип ап шыдаан. Июльдун чазын, оон сазыч ажилынын ийги-лигине эгелзеден болур. Он беш хар-лыг сазыч кыс эрткен чылдан анаа быжыгалаан инек бүрүзүндө орту-ма-биле 1000 литр сүтү саарын күдээнгеш, херек кырында 1098 литр сүтү саган. Амгы хунерде ол 20 инектерин хүндө нитини-биле 115—118 литр сүтү саап ап турар.

С. Берей-оол Тес-Хемниң сүт-ба-раан фермаларында эң-не баштайгы оол сазыч. Сүт саздаанын тала-зы-биле оон көргүзүлгери апрель, май айлarda ферма коллективинге үшкү черге турганында, ам чүгө мурнакчы сазыч Дамбай-Кара-ның улазында турар. Июньда сөзүгү он хонуунда анык сазыч анаа быжыгалаан 20 инектерин би-роозинден-не хүндө ортума-биле 6,5—6,7 литр сүтү саап алган.

Бирги чартык чылда күш-ажыл-чы чедишкенин көргөш, совхоз-тун дирекция ол анык сазыч-ларын республиканык көдө ажил-агый мурнакчыларын Наадым-га кижир.

Ажил-ишти, амгыраалды дилеп, тып, төскөл чок бурунгаар чүткүн чорутур тура-соруктуг, энергия-күш-түг шак ындыг чаз кижилер — аныктар совхозтун бугуругге адыр-ларында улам өзүп турар.

М. ОЮН.

Республиканын чогаалчыларынын семинары

Республиканың чогаалчыларынын семинары Кызыла ийи хүн үргүзү-дөн. Семинар эгелзенин мунуу чарында СЭКП обкомунун агитация болгаш пропаганда кидинин эргел-ектиги Ю. Л. Арамын партиянык болгаш чазактын салгып турар согу-галарын, ылангыч партиянык Про-граммасында салдыган соругалар-ын күүсөдиг талазы-биле Тываның чогаалчыларын мунуунда туруп турар чугула улуг чогаалчы ажил-херектерин чугаалаан.

Семинарга Кызылда болгаш ра-йоннарда чурттап турар чогаалчылар болгаш эгелзед чоруту авторлар ки-ришкен. Тываның проза чогаалынын дугайында тодаргай тайылбырлар профессор А. А. Палымба кылган. Ол ышкаш чогаалчылар С. Б. Юр-бю, С. А. Сарыг-оол, Ю. Ш. Кюнзе-геш, О. К. Саган-оол олар поэзия болгаш проза чогаалдарынын ду-гайына илеткелдерин кылгалаан. Критиктер А. Калзан, Д. Куулар олар

шин чогаалынын, оулга дугайында илеткелдерин кылгалаанар.

Семинарга анык чогаалчылар база-ла санал-оона берген. Мос-квадан келген чогаалчы

УЛУГ СОНУУРГАЛ
БОЛГАШ КИЧЭЭНГЭЙ

пиалистиг өске-даа зурттар-биле колдууду бир дегге бастин коммунизмге киреривистин иделелиг магадылалы болур.

Эш Н. С. Хрущевтен чугазын номчаша, моол журналист Т. Далхусураинин чугаалааны болза:

ССРЭ болгаш бүгү социалистиг лагерь империалистиг халдаша чынарларан БУР-ну камгалаа и-

гайында Совет чакыттын башты-
дынын меделдегиз—ол дээрге, да-
нынын империялазгач өнүкү-
чөнгөзчилерин кичээндирип турар
сагындырыг—дыр, ол дээрге, со-
циалисттер лагеринин чурттары-
нын бузулбас чакгыс өзинин, акы-
дуинзалышкы чөрүүнүн болгаш
кады ажилдажылгазынын чаа
теречизи—дыр.

тикеннер «зүмүгү согуугу азыр деп «Глос Пранси» солун бижан. «Соок дайыннын» олан «жүрөд деп «Зенник Людовы» солун парлаан.

Америк шериглерини чер болганда капы турар чоруд дегелер байдалы нарызылчын, уагустарын тайбын болган айныл чок торуунга кыжанымышкыны күштөрдүлүп турар деп, эш Н. С. Хрушчовтун чугазны солунар демдегелгизен.

Социализм — тайбын-дыр деп «Трибуна Люду» солун демдегелзөн.

эви—бүгү делегейге тайбыннын
чөлөнгичи», «реакциянын күш-
терин делегейге «соок дайын-
нын» байдалын камгалаарын
оралдажып турар», «Бистин на-
йыралыктык бузулбас» деп эгелер-
биле парлаан.

лып келген. Боо, винтовка болган
пистолет-биле саят кылган... На-
ционал тукут байырлап-биле кө-
дүрү үндүргөн.

132 чыл иштінде колония дэр-
галдын аазаага хидинчектинпи кел-
ген алжыр улус болудун тиллелгеи-
өөрүшкү-биле байырлап түрар.

гаш уругулар бар болган. Ооң азаа биле аджир улус дайылдажып, бодунуң хосталгазы дээш демиселде тинилелени чедиң алган тукту кәдүрү үндүрүп турда, чыылганнар диният тиг адыш часкан, «Аджир делгерезин!» деп йөрөздлерни салып турган.

жир уусу бурунгаар чоруп, «күштү» болгаш аас-кежижит күрүнени түргүзүү шыдаар деп А. Фарес демдеглээн.

Савал алышкынын түнөөдөрү чарлаан соонда доразан-на түр күүсекти органын даргазы А. Фарес Франциянын Алжирде дээди комиссары К. Фумени хүлээп алган болгаш Алжирдин деписээринге француз эрге-чагыргаларын мункага чеди бергендерин, дастан бүткөн аракеттерин билдирген.

та кылган чазактын медеглелдеринд
бижиттинген негелделерге үндөзиле
тинер апаар. Алжиринч хамаарыш
пас чоруун Франция байырлаалды
биле хүдээп көрүп тур дээрзин
француз республиканың президенти
зи медеглээн.

Малы Республиканын чазаа хүлээ
алган дээрэйн ында чугаалап тура

тиг Республикасы, Мали, Голландия бар. 37 турттар Алжир Республиканын түр чазан моон мур-
нуна дуузалар көргөн турган.
Совет Эвеледи март 19-та, дайын
чоругулагаларын соксары болгаш
Алжирин хамарышпас чоругу-
нуу дугайына Франция-биле дуу-
гуржугуны чарган соонда до-
раан-ва Алжир Республиканын
түр чазан хүлээп көргөн тур-
ган.

Совет партия-чазак төлээлери
ний Румынияга чоразны совет
болгаш румын улустарыын найы
палын болгаш халы ашылгашы

Совет Эмилди найыралчы Афганистаның национал экономикасын хөгжүдериңге дузалап турар. Афган тускай эртеминглер-биле сырый кады ажилдажылганы чорудуп тургаш, совет инженерлер оруж, электростанциялар, сутгарылга деришкян тудуунга кир- жип турар.

чызы-биле чуртта эң улуг автомо-
биль оруун — Кушка-Герат-Канда-
гар арасында 678 километр узун
дүрттүгү орукту цемент-бетон-биле
шыпышсаан, тудуп турар. Эколю-
мика талазы-биле улуг ужур-ду-
залыг ал орукту берге черде ту-
дуп бар чылдар. Чоокта аза Афга-
нистаннын хааны Мухаммед Зах-
ид Шах гүлдүгү көзүл, аза көзү

Чурукта: Гератта Герируд хем-
ли кежир салган 410 метр дурт-
тут каз көзүрүт.

Авиамодельчилернин алты республика жарындаазынга 6 районнарда болгаш Кызылдың командалары ирешкен.

Команда талазы-биле бирги черни республиканың аныяк техникте

гаш өртектиг барааннар-биле шан
наан. Чеди киж спортчу разрядтар
ны дужаган.
Авиамодель талазы-биле республ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Будапешттин төп солуннары Румы Улус Республикага совет партия чакык талкыларын чорзанын

дугтаймда Н. С. Хрущёвигийн Москва радиозон богдтай телевизид иргэдийн дэмжлэштэй чухалдэн гаазын өсөхү чөлрөнийнхэ парлалгылаан. Чухагын кол чүдүлэри таймлыбйрлаахайн, солундэн болза. Ыраккы Чөөн чүктэ өнүгү чөлгөөлэрийн аймалдын айтыл ораалжын турар империалистэрийн калгым-да авантюралар бүрүн буузаар деп дөмдөлгөн турар.

Бөгүн республикага булуттагы
жаап турар, чамдык черлерге
ка чаашкыннардык болгаш дин
рәшкыннерлик хун болур. Кызы
чаашкын шолуг эвес. Хат ой-

мнда, сонгу-чөөн чүк угланып
мнын. Агаарнын температурасы
еспубликага — 21—26, а Кызы
— 24—26 градус чыгыт.

Эмгитишкнн чүгдө кадык кнжнлсргс агузатыт. Эштнп тсглэ-
дрнн мурнуна эмчн-блс сумасалср. Агазын температурасы
20—25 градус чыгыт. Тутуу 17—19 градус турат. Тат кө
чыгыт. Хүн аштыр эчелснер. Эштнлср эштнп болуу бз азы тускый
кыдынын чсрлернн кнпкн алынар. Бир эс чогуугу паж, эшт
тср, сүт станнжы көк болза, арыг элсзннн эрнкс тсрүп
ап болду. Чек соондз бир шак эртнжкс эштнп болбас. Зыярк эшт
нп болбас. Эштнр мурнуна аштыштын алыр. Ияргнсгнм сүгкс
кнрнн сүмелсвнн турар. Ууг чалгытылжа эжмнснср. Болу-
нарнп блблс чсрнлсрн сүгкс халыварар.

Сутже оокум кьер. Терен эвс терге доктагаш, дүргөн шымыр. Дидирен доңуге эвс, а 10—15 минута аштыр. Ургуту сугдан ыа үнүп кээн, катка ур турбас. Сиреп, дыла девидевер. Суг кырынга туттувуп, ахта дэллэрин кызынар. Дүгөн агыма кьер бергеш. амаа уур эжинеи, а агымнан эриче чокушузуп алырын ажыгандар. Саарыгарыа баргаш кортпандар. Хей агзар тынып алаш шымып, агымны куу баташ, суг кырынге эшип үнүп келиер. Эриктен ырак болгаш айтыкан черлерден эрир эжиневер. Суг транспорту доктаар черлерге чокушузды эжиневер—ол амы-тынга айымалды. Сугга ылычыннашпандар. Ыш тоңуга ийиле хей эжиневер.

Судан унүс келгеш эдидерини холуңар-онле азы аржыыл-онле чодун, кургадыр аштанып алгаш, дүрген кеттингеш, бичин агаарлап кылаштанар. Эжинген соонда изиг хүн караанга чытпанаар. Эштир мурунда хүнге дөгөлөнгөш, а эжинген соонда көлөгеге дыштанганы эки.

Дустуг продуктуларга микробтар өлүп кырылбас, чүгөлө алар-
нын үрөжиги көбүдөйр соокалар. Продуктуларын даузы аралы-
рыптарга микробтар катал-да дүрөн өлүп агелээрлер. Ничангам
сугга суккан ээт болгам балык белени-биле үрөлип бөдүр. Ооп
ужуругдан дустуг продуктуларын чыгып эвес, а соок сугга сук-
канга чыгып бөдүрүр. Чыгып-биза азымдар чүгүлө.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

РЕДАКЦИОННО-АДРЕС: Кызыл Шетанка-Кривченко туулчузу багын № 3. ТЕЛЕФОНЛАРЫ: редакторлору 24-63, редакторлору оралачылыгынын 30-24, пробиркачыл 24-63, секретариаты багын 23-35, казга жмч. агыл каллазиянын 25-38, партияга акимчалар багын культура акимчалар каллазиясынын 37-13, иштин информация каллазиянын 20-60, казга багын совет кургучу каллазиянын 21-27, чатуучу багын транспорт каллазиянын 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорлардын 21-47, Солдун каабей багын 32-75 телефотче колдара.